

دانشگاه الزهرا

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

موضوع:

بررسی روشهای کاهش هزینه ها در مبادی ورودی (با تأکید بر بنادر)

استاد راهنما: جناب آقای دکتر شمس ۰۰۰۱ شیرین بخش

استاد مشاور: جناب آقای دکتر سید جواد پور مقیم

تحقیق و نگارش: مشکوه واعظی

شهریور ماه ۱۳۷۹

چکیده:

بررسی و تجزیه و تحلیل عملکرد فعالیتهای اقتصادی به عنوان شاخص ترین رکن پایدار نظام های اجتماعی و عقلانیت سازمانی از دیر باز مورد توجه بوده است . در هر دوره ای از زمان به اقتضای طرز تلقی و نگرش حاکم بر افکار و تئوری های صاحب نظران و اندیشمندان علم اقتصاد ,تحلیلی از عملکرد های اقتصادی به عمل می آید . فزونی هزینه های انجام شده در فعالیتهای اقتصادی کشور, طی سالهای اخیر همواره یکی از دغدغه های اساسی بوده است که نیازمند چالشی اصولی و اتخاذ تدابیری راهگشا می باشد .بی تردید صادرات و واردات که یکی از حلقه های اساسی زنجیره اقتصادی محسوب میگردد مستلزم بستری مناسب برای تبادل کالا از مبادی کشور است .از انجا که کشور پهناور ما دارای دو .پهنه وسیع بندری از طریق آبراههای بین المللی است,توجه به امر عملیات بندری و هزینه های متبادر

در این زمینه می تواند رافع بخشی از دشواری های موجود در صحنه اقتصادی باشد. از جمله هزینه های عملیات بندری هزینه های انبارداری و هزینه توقف کشتیهاست .

این پژوهش با بررسی دقیق زوایای آشکار و پنهان عملیات بندری تلاش دارد با شناسایی ایستگاهها و گلوگاههای گردش کار و عوامل دخیل در این امر راه حل مناسبی را جهت تقلیل هزینه های بندری ارائه دهد و در این رابطه سه محور عمده را مد نظر قرار داده است:

الف/ مدت زمان نگهداری کالا در انبار و افزایش سرعت ورود و خروج کالا .

ب/ روشهای تخلیه و بارگیری و کاهش توقف کشتیها .

ج/ ارزیابی قوانین و مقررات موجود در تاثیر گذاری عملیات اجرایی بنادر به بخش

خصوصی .

در این تحقیق میزان کارایی ترمینالهای واگذار شده به بخش خصوصی با بکارگیری روش DEA که روشی غیر پارامتریک و مبتنی بر اصول برنامه ریزی کسری می باشد و با استفاده از نرم افزار DEAP اندازه گیری شده و با بهره گیری منابع و امکانات موجود در ترمینالها میزان کارایی آنها مورد مقایسه قرار گرفته است .

از این روش برای اندازه گیری ترتیبی کارایی واحد های تصمیم گیری غیر انتفاعی استفاده میشود .

کارایی نسبی واحد های تصمیم گیری در این روش بر حسب یک مدل برنامه ریزی غیر خطی تعریف شده است . بدین معنی که حل این مدل یک مقدار اسکالر را نتیجه می دهد که بیانگر کارایی نسبی واحدهای مورد نظر میباشد . مدل مذکور با استفاده از روشهایی خاص به یک مساله خطی هم ارز تبدیل شده و با بهره گیری از روشهای برنامه ریزی خطی قابل حل خواهد بود .

در این تحقیق ترمینالهای بنادر امام خمینی و شهید رجایی به عنوان واحد های نمونه انتخاب شده اند و تحلیل های آماری بر مبنای داده ها و اطلاعات کسب شده از ترمینالهای مذکور طی یک دوره زمانی خاص و مشخص صورت پذیرفته است .

نتایج حاصله از این ارزیابی که بیانگر ترتیب کارایی نسبی هر یک از ترمینالها می باشد مبین این مطلب است که با توجه به حجم سرمایه گذاری صورت پذیرفته در ترمینالهای مذکور از نظر نیروی انسانی، ظرفیت تخلیه و بارگیری و ماشین آلات مورد استفاده در این امر، واحدهایی که حجم عملیات بیشتری داشته اند به مرز کارایی نزدیکتر می باشند.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

- ۱-۱- مقدمه
- ۱-۲- تاریخچه سازمان بنادر و کشتیرانی
- ۱-۳- بیان موضوع
- ۱-۴- پیشینه تحقیق
- ۱-۵- فرضیات تحقیق
- ۱-۶- اهداف تحقیق
- ۱-۷- روش تحقیق

فصل دوم: جایگاه حمل و نقل در اقتصاد کشور

- ۲-۱- مقدمه
- ۲-۲- وضعیت حمل و نقل در اقتصاد ایران
- ۲-۳- اهمیت اقتصادی حمل و نقل
- ۲-۴- اهمیت اجتماعی _ فرهنگی حمل و نقل
- ۲-۵- پیشرفت ها و مزایای ناشی از گسترش شبکه حمل و نقل
- ۲-۶- اهمیت حمل و نقل دریایی در اقتصاد
- ۲-۷- حمل و نقل دریایی و تجارت بین المللی

- ۱-۷-۲- قیمت ارزان حمل و نقل کالا
- ۲-۷-۲- جابجای حجم زیاد کالا
- ۳-۷-۲- جابجای وزن زیاد کالا
- ۴-۷-۲- انتقال سریع و بی خطر
- ۵-۷-۲- سرمایه گذاری دولتی
- ۸-۲- کشورهای در حال توسعه و حمل و نقل دریایی
- ۹-۲- بندر و نقش های متفاوت آن
 - ۱-۹-۲- تعریف بندر
 - ۲-۹-۲- نقش اقتصادی بندر
 - ۱-۲-۹-۲- نقش ترانزیت بندر
 - ۲-۲-۹-۲- نقش صنعتی بندر
 - ۳-۲-۹-۲ نقش بازرگانی و توزیعی بندر
 - ۳-۹-۲- نقش بنادر در توسعه اجتماعی - اقتصادی
 - ۴-۹-۲- بررسی اجمالی وضعیت بنادر جهان
 - ۱-۴-۹-۲- بنادر کشورهای پیشرفته جهان
 - ۲-۴-۹-۲- بنادر کشورهای در حال توسعه

فصل سوم: بنادر انبار داری و خصوصی سازی

- ۱-۳-مقدمه
- ۲-۳-بنادر و هزینه های عملیاتی مرتبط با آنها
- ۳-۳-مشخصات بنادر اصلی ایران
- ۴-۳-بررسی نحوه انبارداری در بنادر
 - ۱-۴-۳_ تعریف انبار

۳-۴-۲ نقش انبار در اقتصاد کشور

۳-۴-۲-۱ نقش انبار در تجارت

۳-۴-۲-۲ نقش انبار در صنعت

۳-۴-۳ انواع انبار

۳-۴-۳-۱ انواع انبار از نظر نوع کالاهایی که در آنها نگهداری می شود

۳-۴-۳-۲ انواع انبار از نظر چگونگی و ماهیت عمل

۳-۴-۳-۳ انواع انبار از نظر ساختمان

۳-۴-۳-۴ انواع انبار از نظر انجام عملیات توسط انسان یا ماشین

۳-۴-۴ انبارها در بنادر

۳-۴-۵ تعرفه های انبارداری

۳-۵ دلایل و میزان هزینه معطلی کشتی ها در بنادر

۳-۵-۱ عوامل بروز دموراژ در بندر بارگیری

۳-۵-۱-۱ تاخیر در گشایش اعتبار اسنادی

۳-۵-۱-۲ عدم آمادگی محموله

۳-۵-۲ عوامل بروز دموراژ در بندر تخلیه

۳-۵-۲-۱ کمبود اسکله

۳-۵-۲-۲ کمبود وسایل نقلیه حمل زمینی

۳-۵-۲-۳ عدم وجود انبارهای خالی در بنادر

۳-۵-۲-۴ وسایل و سیستم تخلیه یا بارگیری

۳-۵-۳ هزینه های واقعی توقف کشتی ها در بنادر

۳-۶ خصوصی سازی و تبعات ناشی از آن

۳-۶-۱ سازماندهی بنادر

۳-۶-۲ دلایل استفاده از بخش خصوصی در عملیات بندری

- ۳-۶-۲-۱ نیاز به کاهش هزینه تجارت
- ۳-۶-۲-۲ تحولات در سیاست های دولتی
- ۳-۶-۲-۳ موقعیت رو به زوال مالی دولتی
- ۳-۶-۲-۴ نیاز به تسریع توسعه زیربنایی
- ۳-۶-۲-۵ تسریع در تصمیم گیری
- ۳-۶-۲-۶ ارتقا رقابت
- ۳-۶-۲-۷ مکمل منابع مالی دولت
- ۳-۶-۲-۸ جمع آوری وجوه برای دولت
- ۳-۶-۲-۹ تقویت بازارهای مالی محلی
- ۳-۶-۲-۱۰ معرفی مهارتهای جدید مدیریتی و تکنولوژی مربوطه
- ۳-۶-۳ تمایلات نوین به سوی بخش خصوصی
- ۳-۶-۴ خصوصی سازی فعالیت های بندری
- ۳-۶-۵ خصوصی کردن بنادر
- ۳-۶-۶ تبیین روشهای واگذاری فعالیت های بندری در ایران

فصل چهارم: ارزیابی کارآیی ترمینالهای بنادر

- ۴-۱ بررسی کارآیی واحدهایی اقتصادی با استفاده از روش DEA
- ۴-۲ توصیف گرافیکی
- ۴-۳ مباحثی درباره DEA
- ۴-۴ بررسی کارآیی ترمینالهای بنادر بوسیله مدل DEA

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

فهرست منابع

منابع فارسی

فهرست جداول

جدول ۱-۲ تشکیل سرمایه ناخالص داخلی در بخش های اقتصادی و سهم حمل و نقل از

تشکیل سرمایه

جدول ۲-۲ ارزش افزوده

جدول ۲-۲ ارزش افزوده و سهم آن در بخش حمل و نقل کل کشور

جدول ۳-۲ سهم بخشهای مختلف حمل و نقل در صادرات و واردات کالا از نظر حجم در

سال ۱۳۷۷

جدول ۴-۲ طول راه های آبی چند کشور اروپایی به تفکیک راه طبیعی , رودخانه ای و یا

مصنوعی و کانال

جدول ۱-۳ اطلاعات جغرافیایی بنادر مهم ایران تا سال ۱۳۷۷

جدول ۲-۳ مشخصات و تعداد اسکله های بنادر در سال ۱۳۷۷

جدول ۳-۳ ظرفیت پذیرش اسکله های بنادر در سال ۱۳۷۷

جدول ۴-۳ مساحت انبارهای بنادر در ایران

جدول ۵-۳ تعرفه های انبارداری کالاهای صادراتی و وارداتی (غیر کانتینری)

جدول ۶-۳ تعرفه های انبار داری کانتینر و شاسی در اماکن بندری

جدول ۷-۳ وضعیت عمر ناوگان باربری جاده ای کشور در سال ۱۳۷۷

جدول ۸-۳ کرایه های ترانزیتی از طریق ریل -دریا ,طول خط به کیلومتر و ظرفیت

حمل بار در سال

جدول ۹-۳ کرایه های ترانزیتی از طریق دریا -ریل-جاده-ریل,طول خط به کیلومتر و

ظرفیت حمل بار در سال

جدول ۱۰-۳- وضعیت دموکراژ پرداختی به تفکیک بنادر مبدا و مقصد طی سالهای

۱۳۶۹ الی ۱۳۷۷

جدول ۱۱-۳- درصد مشارکت بندر، سازمانهای دولتی و بخش خصوصی در فعالیتهای

بندری

جدول ۱۲-۳- عملکرد بنادر کشور در فعالیت تخلیه و بارگیری طی سال ۱۳۷۷

جدول ۱-۴- جدول نهاده و ستانده های مشاهده شده واحدهای مورد بررسی